

28. FESTIVAL
TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA

NA ZABAVO V NARAVO

NOČ Z MARTINOM KRPANOM

Pivka, januar 2014

Osnovna šola Pivka

Prečna 3

6257 Pivka

Telefon: 05 75 70 480

Fax: 05 75 70 481

Elektronska pošta: os.pivka@guest.arnes.si

NASLOV TURISTIČNE NALOGE:

NOČ Z MARTINOM KRPANOM

Avtorji:

Sodelovali so: Darko Podržaj 7.b, Neža Štajnrajh 7.a, Metka Brezec 8.a, Robert Čekada 7.a, Polona Radmanović 8.c, Nuša Marcijuš 7.a,

Mentorja:

Sonja Vodopivec, profesorica zgodovine in geografije

Janez Vičič, profesor geografije in angleškega jezika

Pivka 2013/14

Vsebina

POVZETEK:	3
UVOD	4
1. 1 Geografski oris Pivke	5
1.2 GEOGRAFSKO KULTURNE ZNAMENITOSTI	7
1.2.1 MATIJEVA JAMA	7
1.2.2 Palško jezero.....	8
1.2.3 Petelinjsko jezero	8
1.2.4 SVETA TROJICA	9
1.2.5 LJUDJE IN KRAJI OB PIVKI.....	12
2. Turistični produkt	13
3. TRŽENJE	14
3.1 KOMU JE PROGRAM NAMENJEN	14
3.2 PREDSTAVITEV PROGRAMA JAVNOSTI.....	14
4. ZAKLJUČEK	15
5. VIRI.....	16

POVZETEK:

Z učenci smo se na 28. festival turizmu pomaga lastna glava na temo Na zabavo v naravo pripravljali v mesecu novembru, decembru in januarju.

Projekt smo si zastavili, kot raziskavo o turističnih možnostih nočitev v naravi in spremljajočih dogodkih ter možnostih izvedbe le tega.

Naslednji korak je bilo iskanje literature v povezavi geografijo doline Pivke in se osredotočili na zbiranje informacij o primernem času izvedbe nočitev, primerne nastanitve in organizacije nastanitve, kraja izvedbe ter tudi različnih zgodb in anekdot našega področja.

Namen naloge pa je seveda predstaviti naše delo turistični organizaciji in lokalni skupnosti, ki bi to lahko tržila na širšem domačem in tujem področju.

UVOD

Pivka. Že od pradavnine, ko so v jamah živeli naši davni predniki. Do rimskih časov, ko so naše kraje začele povezovati prve ceste. Do Napoleona, ki je v našo kotlino vpeljal šolstvo. Do obeh svetovnih vojn, ki so kljub težkemu življenju naših ljudi tudi doprinesle z raznolikostjo kultur, ter do današnjih časov moderne dobe 21. stoletja. Celotna doba razvoja kulture Pivške kotline v sebi skriva mešanico, če ji lahko rečemo talilni lonec različnih kultur, ki so tu prebivale ali pa prehajale Pivško kotlino na svojih trgovskih poteh, na vzhod ali pa zahod. Ta mozaik različnosti je prinesel s seboj ljudi, pa tudi njihov način življenja: kulturo, jezik, običaje, oblačila in nenazadnje tudi hrano. Zanimive so tudi zgodbe o Martinu Krpanu; lokalnem junaku, ki ga vsi poznamo iz Levstikove proze.

1. 1 Geografski oris Pivke

Občina Pivka leži na jugozahodnem delu republike Slovenije in kot je razvidno iz karte občin Slovenije meji na občine Postojna, Divača, Ilirska Bistrica, Loška dolina in Cerknica. Po Melikovi klasifikaciji to območje spada med pokrajine v zaledju Koprskega Primorja. Občina Pivka je nastala konec leta 1994. Obsega 223.25 km² kar znaša 1,1% celotne površine Slovenije, in ima v 29 naseljih blizu 6000 prebivalcev ali prebivalstvo Pivške občine predstavlja 0,31% prebivalstva Slovenije. Leži na območju kraške Zgornje Pivke, dela gozdnatih planot Javornika in Snežnika, Košanske doline in doline Reke, delno pa seže tudi v Brkine.

Karta 2.1: Lega občine Pivka v Sloveniji. Po velikosti spada med srednje velike občine Slovenije (Vir: portal <http://www.obcine.net>, 2004)

Ob meji s sosednjo občino Ilirska Bistrica izvira kraška ponikalnica Pivka, ki jo z vodo bogatijo številni kraški izviri ob vznožju Javornikov. Tu so tudi znamenita kraška presihajoča jezera, med katerimi sta največji Petelinjsko in Palško. Pivška občina je na zanimivem jadransko - črnorskem razvodju, saj del vode odteka po reki Pivki v Črno morje, del pa v Reko in nato v Jadransko morje. Območje občine je bilo naseljeno že v kameni dobi, o čemer priča najdišče Parska golobina, ohranjena so gradišča iz železne dobe (pri Selcah, na Primožu), tod je potekala rimska cesta, ki je povezovala Pivško kotlino s Košansko dolino. Iz fevdalne dobe so ostanki gradu Šilentabor.

Nekoč je bilo poljedelstvo glavna gospodarska panoga, zlasti ovčereja, postopoma se je razvilo tudi gozdarjenje in oglarstvo, do zgraditve železnice pa tudi prevoznitvo - po domače furmanstvo. Na Pivki so bili v preteklosti številni mlini in žage.

Pomemben mejnik v razvoju teh krajev je bila gradnja južne železnice, ki je povezala Dunaj in Trst. Železnica je v Pivko prišla leta 1857 in dala nov pomen temu kraju, še zlasti, ko so od tod zgradili železniški krak proti Reki. Ob tem se je povečal pomen gozdarstvu in lesnopredelovalni industriji. Slednje je najpomembnejša panoga v občini, njen nosilec pa je Javor Pivka. Po drugi svetovni vojni se je uveljavilo tudi perutninarstvo v Košanski dolini, kjer je pomembno podjetje Pivka d.d. V zadnjem času se spet obnavlja ovčereja na Pivškem, oživlja pa tudi sadjarstvo v Brkinih. Razvija se tudi obrt in podjetništvo ter storitvena dejavnost. Ljudje se čedalje bolj zavedajo prednosti neokrnjene narave in tudi v turizmu je nekaj uspešnih poskusov. Tej panogi bo pomagalo tudi nedavno ustanovljeno Turistično društvo Pivka in dejavnosti pri oblikovanju Notranjskega pokrajinskega parka.

Edino mestno naselje v občini je Pivka, ki je tudi občinsko središče. Kraj je imel v svoji skoraj 700-letni zgodovini več imen. Prvotno ime Šempeter na Pivki, ki je hkrati najstarejša omemba kraja, je iz leta 1300. Listina oglejskega patriarha Petra Gere omenja, da je patriarh "podelil goriškima vojnima veteranoma Henriku in Giraldu v fevd ozemlje v Šempetru na Pivki". V zgodovinskem zborniku iz leta 1855 navaja zgodovinar Peter Hitzinger del navedene listine dobesedno: Št. Peter na Pivki. Naselje je dobilo sedanje ime Pivka po vojni. Pivka postaja občinsko središče, saj so poleg sedeža občine tu podjetje Javor, osnova šola, banka, pošta, trgovski center, dobra je tudi ponudba storitvenih dejavnosti. Prostora za kulturne prireditve ni na pretek, za večje kulturne prireditve pa sta na voljo šolska avla in kinodvorana v Trgovskem centru. Športne aktivnosti potekajo v Pivki in Košani. Dejavní so nogometaši, balinarji, kegljači, atleti, plezalci, strelci in košarkarji. Glede na bogate možnosti se občini Pivka obeta perspektiven razvoj predvsem v smeri izkoriščevanja naravnih virov ter bogate in zelo razvejane kulturne dediščine v turistične namene.

1.2 GEOGRAFSKO KULTURNE ZNAMENITOSTI

1.2.1 MATIJEVA JAMA

Matijeva jama je kraška estavela, ki leži blizu Palškega jezera ob Pivki. Podobna je breznu. Skozi jamo teče majhen potok, v katerega se izliva voda iz Palškega jezera. V jami pa vsa voda ponikne skozi brezno v podtalnico. Ko jezero preveč naraste je zalit ves vhod v jamo.

Potoček pri Matijevi jami

Zabukovec –Slavina str. 9, 10:

»Zemlja na Pivki je podobna rešetu, ki je narobe položeno v škaf. Če naliješ vode v škaf, teče voda skozi luknje v rešetu toliko časa, da seže voda v škafu do dna rešeta, potem šele se dvigne nad rešeto. Tako požira vodo tudi pivška zemlja. Morda od tod ime » Pivka », ker zemlja pije vodo, ravnotako ime vasi Žeje, ker je zemlja žejna tam. Ob majhnem deževju voda izgine v zemljo kakor skozi rešeto. Le ob večjem deževju narastejo potoki in reka Pivka in prikažeta se dve jezери. Jezeri sta dve, kakor sem omenil, Petelinsko in Pališko jezero. Oboje ima lastnost Cirkniškega jezera, sedaj ga ni, sedaj je.«

1.2.2 Palško jezero

Palško jezero je presihajoče jezero, značilno za kraško pokrajino. Glavni pritok je Matijeva jama, od koder priteka voda z Javornikov. Povezano je z Petelinjskim jezerom. Veliko je približno 1km².

Te dve sliki prikazujejo Palško jezero pozimi in poleti.

Poleti, ko jezera ni ga ljudje uporabljajo za kmetijske namene.....Včasih je poleti tam bil vojaški poligon. V Palškem jezeru raste brinje, ozkolistni trpotec, navadni rman in materina dušica.

1.2.3 Petelinjsko jezero

Zabukovec- Slavina str. 10- 11:

»Petelinsko jezero je slabe pol ure od Trnja pod sv. Trojico. Dolgo je komaj 20 minut, široko še manj. V njem imajo Petelinci senožeti. Pripoveduje se, da je nekdanje trnjsko, pa so se ga polastili Petelinci. Prišlo je do pravde. Petelinci so morali priseči, da je jezero njihova last. Prisega se je vršila na licu mesta. »Ali prisežeš, da stojiš na petelinski zemlji? Slovesno vpraša sodnik zastopnika Petelincev. »Prisežem«, odgovori Petelinec in je prisegel. Da bi si bil pa olajšal vest, nasul je bil doma petelinske zemlje v čevlje, na vrh položil petelinovo pero, in se obul. Ko je prisegel, stal je res na petelinski zemlji. Jezero je sicer postalo petelinsko, a mož, ki je po krivem prisegel, si z zvijačo ni olajšal vesti. Pravijo, da je po smrti strašil ondod in si nihče ni upal tam ponoči hoditi. Pravljica še živi, a strah pred »strahom« se je izgubil.

Še druga pravljica se pripoveduje o Petelinskem jezeru. Pod Vlačnem, kakor pravijo, je stala nekdanje vas. Še zdaj se pozna, da so nekdanje bivali tam ljudje. Tudi ime samo o tem priča, ker pravijo temu kraju »Vasišče«. Bilo je na sv. Večer. Vsak hoče biti pri

polnočnici. Tudi z Vasišča so šli, kateri so le mogli. Doma so ostali samo otroci in slabotni in stari. Ker je bilo Petelinjsko jezero zamrznjeno, so jo udarili kar naravnost čez led proti župni cerkvi v Slavino. Na sredi jezera se jim udere led, in vsi so se pogreznili, in ni jih bilo več nazaj. Kar jih je bilo ostalo doma, so se naselili potem po bližnjih vaseh.»

Petelinjsko jezero

1.2.4 SVETA TROJICA

LATINSKO IME: Sancta Trinitans

Zabukovec – Slavina str. 184 -:

»Od Slavine na vzhodno stran nekoliko proti severu zagledaš goro, ki se odlikuje pred drugimi po svoji visokosti, pa tudi po svoji lepoti. Dviguje se 1125 m nad morsko gladino in ima golo, le s travo obraslo glavo. Podobna je velikanski seneni kopici ali lonici, kakor pravijo Pivčani. Zato so ji tudi dali to ime. »Lonica« je sedaj že pozabljeno ime, ljudstvo ne ve več zanje. Kar so sezidali gor cerkev »sv. Trojica«. Pisali pa so še v 18 stoletju : »ss. Trinitas in monte Lonza« (presveta Trojica na gori Lonica).

Pač vneti so morali biti naši pradedje, da so na tako visokih in strmih gorah zidali cerkve. Kdaj so še zidali cerkev sv. Trojice na Lonici, o tem ni prav nič znanega. Ob Valvazorjevem času v 17. stoletju je gotovo že stala, ker jo imenuje med drugimi cerkvami slavinske župnije.

Stala ni prav na vrhu gore, ampak nekoliko nižje (1107m). Ozirala se je po pivški kotlini in gledala daleč tja čez Kras proti morju. Zidana je bila iz domačega kamna, kakor pravijo, z Osojnice nad Št. Petrom, kjer se nahaja tak kamen.

Na gori pri sv. Trojici je bila glasovita božja pot, na katero so romali za praznik sv. Trojice. Od vseh strani. Kako je bila ta božja pot ljudstvu prirasla k srcu, spoznamo lahko od tod, ker še sedanje čase, ko je že zdavnaj cerkev v razvalinah, vsako leto na sv. Trojico romajo ne le domačini, ampak tudi iz tujih župnij.

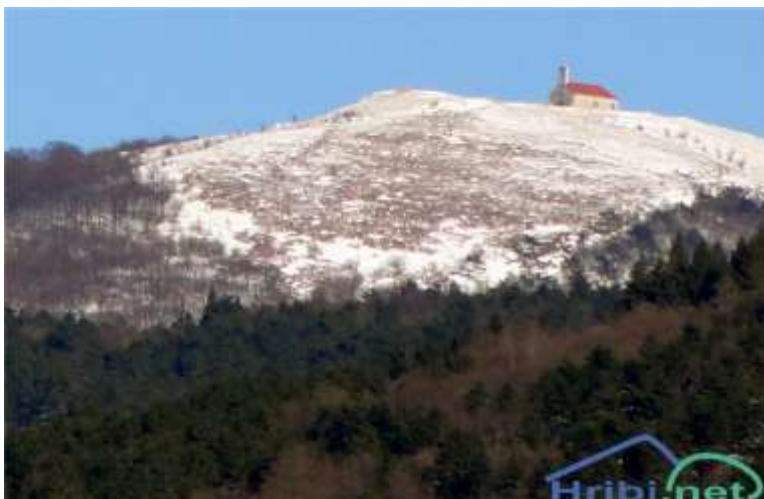
Kdaj se je cerkev opustila, natančno ne morem povedati.

Čeravno se niso več opravljale sv. Maše gori, je moral, kakor pripoveduje ljudstvo, trnjski cerkvenik vsako soboto hoditi luč prižigat, da je gorela v cerkvi. Sčasoma se je naveličal, kajti s Trnja se k sv. Trojici rabi skoraj dve uri. Da bi ne bilo več treba gori hoditi, bi bili radi streho raztrgali, da bi se cerkev prej podrla. Ker je bila cerkev krita s škodljami in so žebli zarjaveli, se ni streha dala razkopati. Trnjski gospod, tako pripoveduje ljudstvo, jim je dal nato svet, če se streha ne da drugače razkopati, naj jo pa zažgo. In res so jo zažgali. Ko je ljudstvo videlo, da gori cerkev sv. Trojice, je bilo razburjeno. Če bi bili takrat v roke dobili požigalce, bi jih vrgli kar v ogenj.«

Obnovljena cerkev – obnova v letih 2000- 2010

Vasišče- opuščena vas

Ljudje in kraji ob Pivki stran 7.

Pivška kotlina je zanimiv svet ob reki Pivki, ki ga obdajajo kraške planote in sicer na severu Nanos in Hrušica, na vzhodu in jugovzhodu Javorniki in Snežnik, na zahodu Slavenski ravniki, ki se proti jugozahodu spusti v Košansko dolino, na jugu pa se potegne v taborski greben. Planote so najvišje na severni in vzhodni strani, kjer se dvigajo 300-600m nad kotlino Pivke. Za obrobje Pivške kotline so najbolj značilni Javorniki z Velikim in Malim Javornikom (1268m in 1220m). Višja od teh je Snežnik (1796m), ki slovi po širokem razgledu. Na zahodni strani je nižji Slavenski ravniki, ki se dviga nekako 200m nad kotlinskim dnom. Najvišja med vzpetinami je tam Osojnica (820m), ki je na južni strani. Na jugozahodni strani se dviga Tabor, ki deli Zgornjo Pivko od doline Reke in Brkino. Proti Pivški kotlini je pobočje Tabra razmeroma položno, proti Reški dolini se spušča strmo in odsekano. V njem je več

izrazitejših vrhov, med njimi izstopa Šilentabor (749m). Sredi teh planot leži kotlina Pivka, ki jo domačini krajše imenujejo kar Pivka. Vanjo se planote spuščajo preko širokih, uravnanih hrbtov. Najobsežnejši je uravnani svet na vzhodni strani Pivške kotline, ob vznožju Javornikov. Dno kotline je najširše na severozahodni strani, proti jugu se zožuje in je najožje med Taborom na zahodu in izrastki Javornikov na vzhodu. Pivško kotlino delimo na Zgornjo Pivko in Spodnjo Pivko, ki obsega najširši del kotline, in ji pravijo tudi Postojnska kotlina.

1.2.5 LJUDJE IN KRAJI OB PIVKI

Levstik je na Kalcu dobil motiv za Martina Krpana.

Resnici na ljubo je treba povedati, da je Martin Krpan izšel, preden je prišel Levstik za domačega učitelja na Kalc. Posvet je izšla na Slovenskem glasniku julija 1858, njen avtor pa je prišel k Vilharju šele jeseni istega leta. To dejstvo seveda ne izključuje možnosti, da je bil Levstik na Pivškem in na Kalcu že kdaj prej, in da je le dobil motiv za tihotapca Krpana tu. V podporo tej možnosti se da navesti vsaj naslednje:

- 1) Pivčani so bili v starih časih znani tovarniki (tovorili in tihotapili so sol) na poti od Trsta pa v notranje avstrijske dežele.
- 2) Ena od starih poti s Pivke v Loško dolino je vodila prav pod 1123m visoko Sv. Trojico, ki so ji v starih časih zaradi značilne oblike, podobna je seneni kopi-lonci, rekli Lonca, ljudje tam okoli pa ji še danes tu in tam rečejo tudi Vrh.
- 3) Poleg razvalin cerkve sv. Trojice so malo pod vrhom še sledi vasice, ki je v urbarjih izpričana kot Vasišče, in bi mogla biti Krpanov Vrh.
- 4) V Prestranku je bila cesarska žrebčarna z obširnimi zemljišči proti Sv. Trojici; višje gori pa je kraj, ki so mu stari ljudje rekli Pri cesarjevi hoji. Tam naj bi nekoč njegovo veličanstvo, zdelano zaradi slabih poti, počivalo, in tam bi utegnilo kdaj srečati tudi Krpana.
- 5) Da je Levstik te kraje poznal že preden je prišel na Kalc za domačega učitelja pa priča še navedek v povesti sami: Ko se je Krpan poslavljajal z Dunaja, je povedal cesarju, da je ni »take postrežbe, kakršna je v Razdrtem pri Klinčarju. Razdrto je pa tudi tu, ob poti proti Trstu, pod Nanosom.

Vse to je nemara le dovolj, da smemo reči – Martin Krpan je bil Pivčan.

2. Turistični produkt

PONUDBA

NOČ Z MARTINOM KRPANOM

2. in 3. Triada

Program traja od 15.00 prvega dne do 12.00 naslednjega dne

Maksimalno število učencev: 50

Potrebna oprema: šotor, spalna vreča, podlaga za spanje (napihljiva blazina), topla oblačila in obutev, rezervna oblačila in obutev, baterijska svetilka, jedilni pribor (žlica, vilica, krožnik), komplet za osebno higieno (zobna ščetka, zobna pasta, milo, brisača).

Aktivnosti: priprava in nastanitev v šotorih, pohod do Sv. Marjete, Matijeve jame, Palškega jezera, priprava večerje (krompir v zevnici z ocvirki), večerja, priprava tabornega ognja, zgodbe o Martinu Krpanu in anekdotah povezanih z njim, spanje, zajtrk (šmoren), športne igre, pospravljanje in pakiranje.

Dodatne aktivnosti: razne športne aktivnosti, preživetje v naravi, kemični poskusi (raztapljanje apnenca), izdelava herbarija, opazovanje divjih živali. Možne so tudi izvedbe celovitih naravoslovnih ali športnih dni v posvetovanju z organizatorji.

3. TRŽENJE

3.1 KOMU JE PROGRAM NAMENJEN

Cilj naloge je predstaviti Pivško kotlino s svojimi naravnimi in kulturnimi znamenitostmi predvsem osnovnošolskim učencem od 4. do 9. razreda. Nočitev na prostem, bi bila lahko izvedena v okviru naravoslovnih in športnih dnevov.

3.2 PREDSTAVITEV PROGRAMA JAVNOSTI

Program bomo predstavili v elektronski in tiskani obliki, ki bi bila posredovana osnovnim šolam. V primeru interesa, bi se dogovorili za termin ter možnosti izvedbe nočitve.

4. ZAKLJUČEK

Noč v naravi je za mladostnike lahko izjemen dogodek. Spoznanje, kako je preživeti noč v naravi, ob soju svetilke in ognja, v odprtem prostoru, brez vseh modernih naprav, katere jemljemo kot vsakdanje in kjer se moraš velikokrat znajti tudi sam, je lahko bistvenega pomena za posameznika in njegovo odraščanje.

5. VIRI

- Ljudje in kraji ob Pivki, 1975, Kulturna skupnost Postojna
- Janez **Zabukovec**, **Slavina**; Prispevek k zgodovini župnij ljubljanske škofije, Ljubljanski zvon letnik 31. številka 4 (1911)